

วิเคราะห์คุณสมบัติของนักเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสังคม
พหุวัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์

An Analysis of the Qualification of Buddhism Propagators in
the Multicultural Society, Surin Province

พระบาน ถาจ ธรรมเสรีสดธา¹ พระมหาทวี มหาปณฺโญ² สมิตธิพล เนตรนิมิต³
Phra Ban Thach Dhammasirisattha¹, Phamaha Tawee Mahapanno² and
Smithipol Netnimit³

Received : November 24, 2021; Revised : June 19, 2023; Accepted : June 19, 2023

บทคัดย่อ (Abstract)

ทุกคนย่อมมีคุณค่าและคุณสมบัติแตกต่างกันไม่ว่าชาวบ้านทั่วไปหรือพระภิกษุสงฆ์ในที่นี้
ขอยกเอาคุณสมบัติของนักเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสังคมพหุวัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์มาวิเคราะห์
โดยมีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) ศึกษาสังคมพหุวัฒนธรรมและการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 2)
ศึกษาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสังคมพหุวัฒนธรรมในจังหวัดสุรินทร์ และ 3) วิเคราะห์คุณสมบัติ
ของนักเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสังคมพหุวัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ
และภาคสนาม สัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่ พระสงฆ์ 30 รูป และ
ฆราวาส 8 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเป็นเครื่องมือในการวิจัย และหาคุณภาพ
เครื่องมือวิจัย เสนอผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity)
และนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ผลการวิจัยพบว่า

¹ นิสิตปริญญาเอก พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา พระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย วัดมหาธาตุ เขตพระนคร กรุงเทพฯ; Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand ;
e-mail : banthach2021@hotmail.com

² คณะพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ศูนย์กลาง;
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand ; e-mail : ptlong@hotmail.com

³ คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ศูนย์กลาง;
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand ; e-mail : samitthipol@hotmail.com

1. พระพุทธศาสนาได้อุบัติเกิดขึ้นท่ามกลางพหุวัฒนธรรมที่มีประเพณี วัฒนธรรมหลากหลายที่เป็นสังคมพหุวัฒนธรรมของชาวอินเดียในยุคนั้น ได้แก่ ศาสนาพราหมณ์ ศาสนาเซินซึ่งเผยแผ่ร่วมสมัยกับพระพุทธศาสนา พระพุทธองค์ทรงเผยแผ่คำสอนในชุมชนร่วมสมัย ที่มีวิถีชีวิตเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ความเชื่อ และประเพณีต่างกันอยู่ร่วมกันได้ด้วยความสะดวก

2. ประเทศไทย เฉพาะในจังหวัดสุรินทร์มีความหลากหลายด้วยชาติพันธุ์มีทั้งชนเผ่าไทย เขมร ส่วยและลาว ซึ่งมีความเชื่อและวิถีชีวิตแตกต่างกันแต่อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ อย่างไรก็ตามคำสอนของพระพุทธได้แทรกอยู่ในประเพณีของชาวบ้าน ได้แก่ ประเพณีการบูชาคุณผู้ที่มีพระคุณ ประเพณีรู้จักแบ่งปันช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ประเพณีการอุทิศส่วนบุญไปให้บรรพบุรุษ เป็นต้น

3. คุณสมบัติของนักเผยแผ่พระพุทธศาสนาในจังหวัดสุรินทร์ที่เป็นสังคมพหุวัฒนธรรมนั้นผู้เผยแผ่ต้องผ่านการฝึกอบรม เป็นกัลยาณมิตรกับทุกชุมชน ต้องมีศีล จารวัตร เข้าได้ทุกสังคม ศึกษาเรียนรู้สภาพปัญหาและวิธีแก้ปัญหาในแต่ละชุมชน มีสมณโฆหารในการเผยแผ่หลักธรรมคำสอน ด้วยภาษาแต่ละชุมชน ซึ่งช่วยให้การเผยแผ่เป็นไปด้วยดีมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ (Keywords) : คุณสมบัติ, นักเผยแผ่, สังคมพหุวัฒนธรรม

Abstract

Everyone has different values and qualification whether ordinary villagers or monks in this case, I would like to raise 'the qualification of Buddhism propagators in the multicultural society, Surin province analysis 3 objectives: 1) to study the multicultural society and the propagation of Buddhism, 2) to study the propagation of Buddhism in multicultural society, Surin province, and 3) to analyze the qualification of Buddhism propagators in multicultural society, Surin province. This is a qualitative research from in depth interview with key informants including 30 monks and 8 lay people The structured interview was used as a research tool and find quality research tools Offers 5 experts Check the integrity of the content (Content Validity) and used to find the index of consistency (IOC).

The results showed that :

1. Buddhism has arisen among various religion with tradition multiculturalism that was the multicultural society of the Indians at that time such as Brahmanism, Jainism and Buddhism. Buddha also propagated his teachings in the contemporary

communities where the co-existences of the different thoughts, ways of life, races, tribes, belief and different traditions coexist peacefully

2. In Thailand especially Surin province, there have various races, Thai, Khmer, Suay, and Laos which have different beliefs and ways of life, but can live together peacefully however, Buddhist teachings penetrate in people's ways of life, such as tradition of worshipping the Blessed one, traditions know how to share and help each other, tradition of dedicating merit to their ancestors, etc.

3. The qualification of the propagators of Buddhism in Surin province which is the multicultural society is concerned, it showed that they should be qualified through certain training, being good friendship with the community involved, having good moral conduct and enjoying when entering any society. They should understand the states of problem and its solutions in each society. Furthermore, they should possess the Buddhist rhetoric style of speaking out through each community language while delivering the Buddha's teachings. Once qualified as such, the propagation of Buddhism would meet the high achievement respectively.

Keywords : Qualification, Propagators, Multicultural Society

บทนำ (Introduction)

พระพุทธเจ้าได้ตรัสและรับสั่งกับภิกษุเหล่านั้นว่า ภิกษุทั้งหลายเราพ้นแล้วจากบ่วงทั้งปวงทั้งที่เป็นของทิพย์ ทั้งเป็นของมนุษย์ ภิกษุทั้งหลายพวกเธอจงจาริกไป เพื่อประโยชน์สุขแก่ชนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลกเพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ อย่าไปโดยทางเดียวกันสองรูป จงแสดงธรรม มีความงามในเบื้องต้น มีความงามในท่ามกลาง และมีความงามในที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์พร้อมทั้งอรรถและพยัญชนะบริสุทธิ์บริบูรณ์ครบถ้วน สัตว์ทั้งหลายมีธุลีในตาน้อย มีอยู่ยอมเสื่อมเพราะไม่ได้ฟังธรรม จักมีผู้รู้ธรรม ภิกษุทั้งหลายแม้เราก็จะไปยังตำบลอรุเวลาเสนาณิคม เพื่อแสดงธรรม (วิ.ม. ไทย2539:4/32/40)

ครั้งแรกที่พระพุทธศาสนาอุบัติขึ้นในชมพูทวีปเมื่อ 2500 ปีมาแล้ว ท่ามกลางเจ้าลัทธิที่สำคัญ ๆ และนักปราชญ์ทั้งหลายที่พยายามเผยแพร่ลัทธิของตนเองด้วยวิธีการต่าง ๆ หลังจากที่เจ้าชายสิทธัตถะได้ตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ในวันเพ็ญเดือนวิสาขมาส คือ วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 และหลังจากนั้นอีก 2 เดือน พระพุทธองค์ก็ทรงเริ่มประกาศพระพุทธศาสนา โดยทรงแสดง

ปฐมเทศนาแก้ปัญหาจักษุที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน แขวงเมืองพาราณสี ในวันเพ็ญเดือนอาสาฬหมาส คือ วันขึ้น 15 เดือน 8 เมื่อพระอัญญาโกณฑัญญะได้ดวงตาเห็นธรรมแล้ว ได้ทูลขออุปสมบทจาก พระพุทธองค์ และทรงประทานเอหิภิกขุอุปสัมปทา ฟัน ดอกบัว (2554 : 25) ทำให้เกิดพระรัตนตรัย ขึ้นครบสมบูรณ์ในวันนั้น ซึ่งถือว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของพระพุทธศาสนา จากนั้นไม่นานก็มี พระอรหันตสาวกเพิ่มขึ้นอีก 55 องค์ คือพระยสกุลบุตรพร้อมกับเพื่อน ๆ พระพุทธเจ้าพร้อมกับพระ อรหันตสาวกทั้ง 60 องค์ ก็ได้จำพรรษา ณ ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน เป็นพรรษาแรก หลักฐานการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้ปรากฏขึ้นภายหลังจากการตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าแล้วเสด็จไปแสดงธรรม โปรดแก้ปัญหาจักษุที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน และยสกุลบุตรพร้อมสหาย 54 คนทรงให้การอุปสมบท แก่บุคคลเหล่านี้เป็นพระภิกษุชุดแรกในพระพุทธศาสนา รวมเป็น 60 รูปซึ่งเป็นการเกิดขึ้นของ พระสงฆ์หรือพระธรรมทูตผู้ที่เป็นพระนักเผยแผ่ศาสนธรรม สอนตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา พระพุทธเจ้า ทรงเห็นสมควรที่จะส่งสาวกเหล่านั้นไปประกาศพระศาสนาให้แพร่หลายทั่วชมพูทวีป ดังพระดำรัส ที่ทรงรับสั่งกับภิกษุเหล่านั้นแล้ว

จะเห็นได้ว่าแนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ในเบื้องต้นมีอยู่ 3 ประการด้วยกัน คือ (1) ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงเที่ยวจาริก เพื่อประโยชน์สุขแก่ชนเป็นอัน มาก (2) ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงเที่ยวจาริก เพื่ออนุเคราะห์แก่ชาวโลก (3) ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงเที่ยวจาริก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์

แนวทางทั้ง 3 ประการนี้ พระพุทธเจ้ายังได้ทรงแนะนำไว้อีก 2 ประการ ประการแรก คือ อย่าได้ไป โดยทางเดียวกัน 2 รูป เพราะในการออกเผยแผ่พระพุทธศาสนาในครั้งนั้น มีเพียง 60 รูป อีกประการหนึ่ง คือ จงแสดงธรรมอันมีความงามในเบื้องต้น มีความงามในท่ามกลาง และมีความ งามในที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์ พร้อมทั้งอรรถและพยัญชนะ ให้บริบูรณ์ครบถ้วนแนวทางและ คำแนะนำนี้จึงทำให้พระสงฆ์สาวกได้นำแนวทางในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปปฏิบัติ ประสบความสำเร็จอย่างรวดเร็วและงดงามยิ่ง ทำให้ผู้มีเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาเพิ่มขึ้น เป็นจำนวนมาก เมื่อครั้งที่พระสงฆ์สาวกออกทำการเผยแผ่พระพุทธศาสนาใหม่ ๆ นั้นหากมีกุลบุตร เลื่อมใสใคร่ที่จะบวชก็จะพาไปบวชในสำนักของพระพุทธเจ้า ต่อมาเมื่อมีกุลบุตรใคร่ที่จะบวชมาก ขึ้นและมีภูมิลำเนาอยู่ไกลออกไปจากสำนักของพระพุทธเจ้า พระองค์จึงทรงอนุญาตให้สงฆ์สาวก บวชกุลบุตรได้เองด้วยวิธี “อุตตติจตุตถกรรมวาจา” ซึ่งเป็นวิธีที่ใช้บวชกันมาจนถึงปัจจุบัน หากมีผู้ที่ เลื่อมใสแต่ไม่ต้องการที่จะบวชก็ให้แสดงตนเป็นพุทธมามกะ คือ การเข้าถึงซึ่งพระรัตนตรัย เป็นสรณะ ด้วยนโยบายดังกล่าวนี้ จึงทำให้พระพุทธศาสนาเกิดพุทธบริษัท 4 ขึ้น คือ ภิกษุ ภิกษุณี

อุบาสก อุบาสิกา และพุทธบริษัททั้ง 4 นี้มีหน้าที่หลัก คือ การนํานโยบายมาปฏิบัติและมีการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาออกไปสู่ประชาชนทุกหมู่เหล่า

พระพุทธศาสนาในประเทศไทย ศาสนาเป็นสถาบันหนึ่งที่มีความสำคัญต่อสังคมไทย มาตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือเกื้อกูลสังคมเสมอมา ทั้งระดับพื้นฐาน คือ ให้ความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมที่ประชาชนสามารถนำไปประพฤติปฏิบัติ ในชีวิตประจำวันได้ เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข อาทิ หลักพรหมวิหารธรรม 4 สังคหวัตถุ ธรรม เบญจศีล เบญจธรรม ทิริโอตัมปะ และธรรมระดับสูงในพระพุทธศาสนาที่ทุกคนสามารถนำไป ปฏิบัติเพื่อพัฒนาจิตใจไปสู่ความพ้นทุกข์ ได้แก่การฝึกวิปัสสนากัมมัฏฐาน หลักธรรมคำสอนของ พระพุทธศาสนาจึงมีคุณค่าประโยชน์สูงสุดที่จะนำพามนุษย์ให้สามารถใช้ชีวิตในโลกปัจจุบันอย่างมี ความสุข ยิ่งกว่านั้นพระพุทธศาสนามีคำสอนที่ช่วยให้มนุษย์ทุกคนสามารถพัฒนาศักยภาพชีวิตของ ตนเอง จนสามารถก้าวสู่ความหลุดพ้นโดยไม่ต้องมาเวียนว่ายตายเกิดอีกด้วย เป็นผลที่เกิดจากการ เผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระโสณะเถระ และพระอุตตระเถระ ที่นำพระพุทธศาสนามายังดินแดน สุวรรณภูมิ พระเทตติล (ระแบบ ฐิตญาโณ), (2551:162) สังคมพหุวัฒนธรรม หมายถึง กลุ่มคนที่ มีความหลากหลายทั้งเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ วิถีชีวิตความเชื่อ ศาสนา และประเพณีปฏิบัติที่มีความ แตกต่าง กัน เนื่องมาจากกระบวนการคิดแลสัญลักษณ์ที่เกิดจากการสร้างของ วัฒนธรรม ปัจจัยทาง ศาสนา เชื้อชาติ อายุ เพศ ปัญหาสังคมพหุวัฒนธรรม ในปัจจุบัน จังหวัดสุรินทร์มีการเปลี่ยนแปลง ไปมาก วัฒนธรรมบางอย่างสูญหายไป เช่น วัฒนธรรมการกราบไหว้ พระสงฆ์ และการทำความ เคารพพราราษฎ์ผู้สูงอายุ และสูงด้วยวัยวุฒิ และพระนักเผยแผ่สังคมพหุวัฒนธรรม ต้องมีการศึกษา ปริญญา เพื่อให้เกิดความรู้ ปฏิบัติ ปฏิเวธ วัฒนธรรมในด้านการรับประทานก็เปลี่ยนไป อาหาร แบบไทย ๆ หายากขึ้นทุกวัน ซึ่งในสังคมไทยของเราได้พยายามพัฒนาเปลี่ยนจากประเทศที่กำลัง พัฒนาไปเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว โดยการรับเอาเทคโนโลยี ค่านิยม วัฒนธรรม รูปแบบการศึกษา และรูปแบบวัฒนธรรมการบริโภคนิยม เป็นต้น พระพุทธศาสนาสอนให้คนไทยให้รู้จักคำว่า “โภชนมัตตัญญูตา” พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), (2551 : 293) คือการบริโภค แต่พอประมาณ ไม่มากไม่น้อยจนเกินไป บริโภคเพื่อให้ชีวิตดำรงอยู่ได้ ปัญหาที่สังคมไทยกำลังเผชิญ อยู่ในปัจจุบัน คือ เป็นปัญหาที่สังคมเสื่อมโทรม การระบาดของยาเสพติด ขาดศีลธรรม และปัญหา ความไม่ปลอดภัยในทรัพย์สิน

สังคมจังหวัดสุรินทร์ เป็นสังคมที่ประกอบไปด้วยชน 3 เผ่า คือ เขมร ส่วย (ญ) ลาว การอยู่ร่วมกันด้วยความสงบสุขนั้น ต้องเคารพในวัฒนธรรมประเพณีในแต่ละชนเผ่า แต่ที่สำคัญ คือ การจัดงานประเพณีประจำจังหวัดทุกชนเผ่าที่เข้ามาร่วมงาน เช่น งานช้าง เป็นต้น ประชากรหลาย

ชนเผ่า ภาษาที่ใช้สื่อสารที่เป็นหลัก คือ นอกจากภาษาไทยแล้ว ก็มีภาษาเขมร ส่วย ลาว ภาษาไทย และใช้ทางราชการ ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้น พระสงฆ์ต้องมีความพร้อมในหลาย ๆ ด้าน อาทิ คุณสมบัติของนักเผยแผ่ ต้องมีความรู้ความสามารถด้านหลักธรรม ด้านจริยวัตรปฏิบัติ แต่ไม่สัมฤทธิ์ผลตามที่ต้องการ เนื่องจากปัญหาเรื่องนโยบายหรือแนวทางการปฏิบัติ จึงทำให้มีปัญหาและอุปสรรคของพระธรรมทูตในการออกเผยแผ่ พระธรรมทูตบางท่านมีความรู้ความสามารถเทศน์ดี สอนเก่ง แต่ก็ยังขาดประสบการณ์ปัจจัยหลายอย่างที่ส่งผลให้เกิดปัญหาทางการเผยแผ่ พระพุทธศาสนานั้นมีความละเอียดอ่อน การอบรมพุทธศาสนิกชนและเยาวชนคนรุ่นใหม่ยังไม่มีนโยบายที่ชัดเจน ยังขาดการสนับสนุนจากรัฐและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ดังนั้นผู้วิจัยมีความจำเป็นที่จะศึกษา คุณสมบัติของนักเผยแผ่พระพุทธศาสนาสังคม พหุวัฒนธรรมในจังหวัดสุรินทร์ เพื่อให้ได้ข้อมูลแนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและวิเคราะห์ ข้อมูลกลุ่มประชากรในจังหวัดสุรินทร์ ที่เป็นพื้นที่หลายชนเผ่า หลากหลายวัฒนธรรมภาษา เป็นจังหวัดที่เก่าแก่มีประวัติศาสตร์และความเป็นมาที่ยาวนาน เป็นบรรทัดฐานในการออก ปฏิบัติงานการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตที่มีคุณสมบัติที่พร้อมจะออกเผยแผ่ได้ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อในการศึกษาและความมั่นคงของพระพุทธศาสนาสืบไป

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาสังคมพหุวัฒนธรรมและการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสังคมพหุวัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์
3. เพื่อวิเคราะห์คุณสมบัติของนักเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสังคมพหุวัฒนธรรม

จังหวัดสุรินทร์

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview research) วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ เพื่อสังเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาตามขั้นตอนตอบโจทย์ตามวัตถุประสงค์ ดำเนินตามลำดับ ดังนี้

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาสังคมพหุวัฒนธรรม ในจังหวัดสุรินทร์

- 1) ขอบเขตด้านเนื้อหา

เป็นการศึกษาการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ที่เป็นพระธรรมทูตที่ออกทำการเผยแผ่หลักธรรม ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลปฐมภูมิ ศึกษาจากพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา และทศตปิฎก

จากตำราเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำมารวบรวมจัดเป็นหมวดหมู่ utoบโจทย์ให้ตรงตามวัตถุประสงค์

2) ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้ดำเนินการลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อเก็บข้อมูล ตั้งแต่เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2561 ถึง กรกฎาคม พ.ศ. 2561 โดยมีกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพระสงฆ์จำนวน 30 รูป และฆราวาส 8 คน

- (1) พระราชาคณะ จำนวน 4 รูป
- (2) พระครูสัญญาบัตรระดับเจ้าคณะอำเภอ จำนวน 17 รูป
- (3) พระธรรมทูตถาวร 6 รูป
- (4) พระนักเทศน์ภาษาท้องถิ่น (เขมร-ลาว-กวย) จำนวน 3 รูป
- (5) ฆราวาส 8 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารมาสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก และหลังจากนั้นให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสัมภาษณ์ มีรายชื่อดังนี้ 1) พระมหาดิเดช สติวโร ดร. 2) ดร. บุญเลิศ โอฐสุ 3) ผศ. ดร.แม่ชีกฤษณา รักษาโณม 4) ดร.เสนาะ ผดุงฉัตร และ 5) ดร. จุฑามาศ วารีแสงทิพย์ เมื่อตรวจแบบสัมภาษณ์เรียบร้อยแล้วแก้ไขให้ถูกต้อง แล้วจึงนำไปใช้สัมภาษณ์จริง

การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลการปฏิบัติงานการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในวิทยาการสมัยใหม่จากตำรา เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยใช้เครื่องมือคือการรวบรวมข้อมูลเอกสาร จำแนกและจัดหมวดหมู่ หลักการ คำสอน จากนั้นผู้วิจัยใช้การตีความเกี่ยวกับรูปแบบการปฏิบัติงานการเผยแผ่ที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท โดยใช้กรอบแนวคิดการจัดการสำธารณสงเคราะห์ที่ได้ศึกษา ในขั้นตอนที่ 1 เป็นกรอบในการวิเคราะห์

ขั้นตอนที่ 3 นำผลที่ได้จากการศึกษาในขั้นตอนที่ 1-2 เป็นแนวทางในการสำรวจสภาพการ จัดองค์ความรู้ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดเกี่ยวกับองค์ประกอบของการบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และขั้นตอนของการการเผยแผ่ของพระสังฆาธิการ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก

ขั้นตอนที่ 4 การศึกษาวิจัยครั้งนี้กำหนดประเด็นในการศึกษาไว้ 3 ประเด็น 1) ด้านการเผยแผ่วัฒนธรรมให้แก่ประชาชน 2) พระสงฆ์ที่เป็นพระธรรมทูต ด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรม

ประเพณีวัฒนธรรมที่เหมาะสมกับสมณสาธูป 3) ติดต่อประสานงานกับประชาชนและส่วนราชการ อาทิจังหวัดขอนแก่น เป็นต้น

ผู้วิจัยลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อรวบรวมข้อมูล การสัมภาษณ์ในเรื่อง “วิเคราะห์คุณสมบัติของ นักเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสังคมพหุวัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์ ” องค์ประกอบของการจัดการ ปฏิบัติการเผยแผ่ของพระธรรมทูตและพระสังฆาธิการ และพระนักเทศน์ จากนั้นทำการสรุป รูปแบบการปฏิบัติงานการเผยแผ่ เพื่อนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจและแก้ไข ต่อไป

ขั้นตอนที่ 5 สรุปและนำเสนอผลของการศึกษาที่ได้จากการศึกษาในเชิงเอกสารและ ภาคสนาม โดยนำมาแยกออกเป็นบทต่าง ๆ ในลักษณะของการพรรณนาตามเนื้อหาและสาระ ที่สำคัญ ในการศึกษาค้นคว้า และนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา ต่อไป

ผลการวิจัย (Research Results)

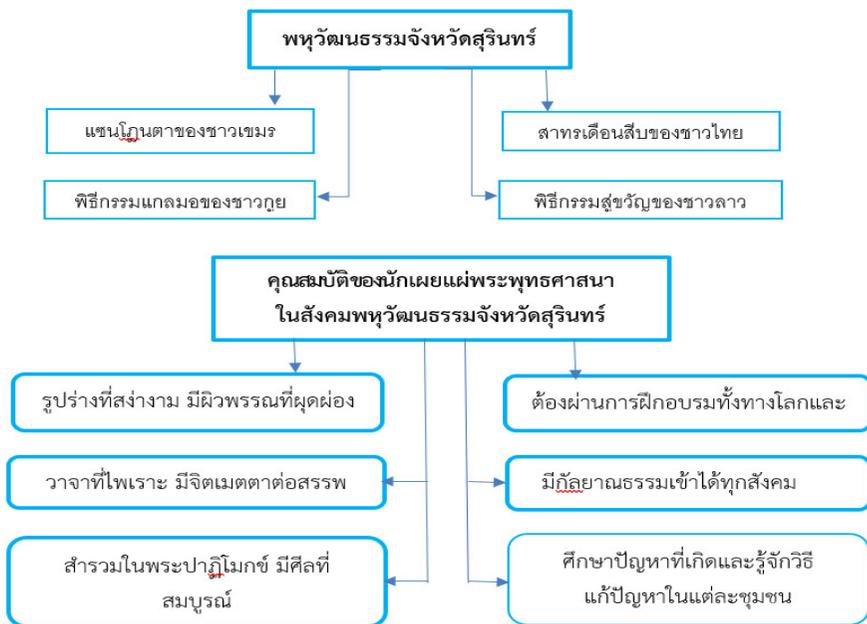
1. สังคมพหุวัฒนธรรมกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนาได้อุบัติเกิดขึ้น ท่ามกลางประเพณี วัฒนธรรมหลากหลายพิธีกรรมที่เป็นสังคมพหุวัฒนธรรมของชาวอินเดีย ในยุคนั้น พระพุทธศาสนามีความสามารถนำหลักพุทธธรรมไปให้คนในชุมชนเหล่านั้นได้ ที่มีความ หลากหลายทั้งเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ วิถีชีวิต ความเชื่อ ศาสนา และประเพณีปฏิบัติที่มีความแตกต่างกัน โครงสร้างของชนชั้นเป็นระบบวรรณะ 4 อินเดียประเทศที่มีอารยธรรมที่ดีประชากรก็เจริญทาง ร่างกายและจิตใจ สังคม การศึกษา เศรษฐกิจ และการเมือง ตลอดถึงค่าครองชีพของประชากร สังคมพหุวัฒนธรรมความเชื่อของศาสนาหรือลัทธิต่าง ๆ ที่มีความเชื่อในรูปแบบต่างกันเช่นศาสนา พราหมณ์ และ เจ้าลัทธิใหญ่ ๆ ที่เกิดขึ้นร่วมสมัยกับพระพุทธเจ้ามีหลายลัทธิความเชื่อ หลักธรรม ของพระพุทธเจ้าตามที่กล่าวมา เป็นกัลยาณมิตร มีเมตตา กรุณา เป็นที่พึ่งพาอาศัย จริยธรรมเป็นที่ พึ่งของประชาชนได้ ในหลักสัปปุริสธรรมเป็นหลักธรรมที่พัฒนาทางด้านความคิด และพัฒนาด้าน กายภาพ มีความสอดคล้องกับบทบาทนักเผยแผ่และการสื่อสาร ได้ทำหน้าที่ในการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาถูกต้องตามหลักวิชาการสมัยใหม่

2. การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสังคมพหุวัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์มี หลากหลายชนเผ่า ไทย เขมร ส่วย และลาว วัฒนธรรมประเพณี เนื่องจากมีวัฒนธรรมที่มีแตกต่าง กัน การดำรงชีวิต ในประเทศไทยเรานี้มีการเผยแผ่พระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้ามานาน แต่เป็น การเผยแผ่ในลักษณะคำสอนมากกว่าการปฏิบัติ ด้วยวิธีการเทศนาธรรม ตามหลักปาติโมกข์ คือ การไม่เบียดเบียนกัน อยู่ร่วมกันด้วยความสงบ และมีหลักการ อุตมการณ์และวิธีการดังกล่าว และ ได้สืบทอดกันต่อ ๆมา แนวคิดเรื่องการเผยแผ่หลักธรรมสมัยพุทธกาลได้เป็นแบบอย่างมาถึงยุค

ปัจจุบัน ในจังหวัดสุรินทร์มีหลากหลายวัฒนธรรม เขมร ส่วย และลาว โดยเฉพาะภาษาที่พูด การแต่งกาย บุญประเพณีต่าง ๆ มีพระพุทธศาสนาเป็นตัวเชื่อมหล่อหลอมวัฒนธรรมให้คงอยู่ตราบเท่าปัจจุบัน

3. วิเคราะห์คุณสมบัติของนักเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสังคมพหุวัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์ งานการเผยแผ่เป็นงานประดิษฐานพระพุทธศาสนา ที่ต้องการให้คนจำนวนมากยอมรับ ด้วยวิธีการแห่งปัญญาด้วยแล้ว เป็นเอกบุรุษมีลักษณะรูปร่างที่สง่างาม มีผิวพรรณที่ผุดผ่อง วาจาที่ไพเราะ มีจิตเมตตาต่อสรรพสัตว์ทั้งปวง การเผยแผ่ศาสนาจึงไปได้อย่างรวดเร็ว คุณสมบัติของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ต้องผ่านการฝึกอบรมทั้งทางโลกและทางธรรม มีกัลยาณธรรมกับทุกชุมชน ส้ารวมในพระปาฏิโมกข์ มีศีลที่สมบูรณ์ เข้าได้ทุกสังคม ศึกษาปัญหาที่เกิดและรู้จักวิธีแก้ปัญหาในแต่ละชุมชน อ่อนน้อมทางกาย อ่อนหวานทางวาจา และอ่อนโยนทางใจ มีสมณโฆหารในการเทศนาเผยแผ่หลักธรรมคำสอน ในชุมชนแต่ละชุมชน ใช้ภาษาการสื่อสารไม่เหมือนกัน การเทศนาธรรมในจังหวัดสุรินทร์ ที่มีชุมชนเขมรหนาแน่นก็ใช้ภาษาเขมร ชุมชนที่มีคนลาวอยู่เยอะก็ใช้ภาษาลาว ซึ่งเป็นภาษาของท้องถิ่นนั้น สำหรับภาษากุยควรใช้ภาษากลางผสมผสานกันเข้า มีพิธีชนโขนตาที่เป็นการทำบุญอุทิศแก่บรรพชน การรำแกลมอ เป็นพิธีกรรมแก้บ่นและรักษาโรคพิธีกรรมของชาวกุย พิธีกรรมสู่ขวัญ หรือเรียกขวัญ เป็นสร้างกำลังใจให้ผู้ที่มาจากแดนไกล เป็นต้น

สรุปเป็นแผนภาพเชื่อมโยงความสัมพันธ์

ภาพที่ 1 ความสัมพันธ์คุณสมบัติของนักเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสังคมพหุวัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

1. จากการวิจัยพบว่า สังคมพหุวัฒนธรรมในจังหวัดสุรินทร์เป็นชุมชน ที่มีความหลากหลาย ทั้งเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ วิถีชีวิต ความเชื่อ ศาสนา และประเพณีปฏิบัติที่มีความแตกต่างกัน เนื่องมาจาก กระบวนการคิดและสัญลักษณ์ที่เกิดจากการสร้างของวัฒนธรรม ปัจจัยทางศาสนา เชื้อชาติ อายุ เพศ ชนชั้นทางสังคมอยู่ร่วมกัน ได้เปลี่ยนชนชั้นนี้เป็นระบบใหม่ความสำคัญของพหุวัฒนธรรมก็เป็นตัวชี้วัดด้านความเจริญของประเทศชาติและประชากรภายในชาติด้วย ประเทศที่มีอารยธรรมที่ดีประชากรก็เจริญทางร่างกายและจิตใจ สังคม การศึกษา เศรษฐกิจ และการเมือง จังหวัดสุรินทร์มีหลากหลายชนเผ่า ไทย เขมร ส่วย ลาว วัฒนธรรมประเพณี เนื่องจากมีพหุวัฒนธรรมที่มีแตกต่างกัน แต่มีเจตนาตามวัตถุประสงค์ของตน ๆ “การอยู่ร่วมกันของสังคมที่มีวัฒนธรรมที่หลากหลายสังคมที่มีการอยู่หลายชาติพันธุ์ มีสิทธิเสรีภาพและความเท่าเทียมกัน ไม่ทะเลาะเบาะแว้งกัน หรือก่อความเดือดร้อนให้กัน” สัมภาษณ์ นายพิทักษ์ ประชุมฉลาด (2563 : 5 มกราคม)

2. การเผยแพร่พระพุทธศาสนาในสังคมพหุวัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ มีหลากหลายชนต้องวิธีการเผยแพร่ วิธีการ หมายถึงการปฏิบัติตามหลักการขั้นตอนอย่างมีระบบ พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน (2554 : 1121) งานเผยแพร่สังคมพหุวัฒนธรรมของพระสงฆ์ ในจังหวัดสุรินทร์ งานการเผยแพร่จึงต้องทำอย่างมีระบบ มีศีลสมบุรณ์มีระเบียบวินัยเป็นขั้นพื้นฐาน เพื่อควบคุมพระสงฆ์ให้อยู่ในกรอบการปฏิบัติตนที่ดีงามวิธีการหรือแนวทางปฏิบัติฝึกหัดขัดเกลาดน และการเผยแพร่พระพุทธศาสนามี 6 ประการ

- (1) อนุภาโวโท ไม่ไปว่าร้ายกัน ผู้เผยแพร่คำสอนจะต้องไม่โจมตี ไม่นินทาใคร
- (2) อนุปะฆาโต ไม่ไปล้างผลาญกัน ไม่เผยแพร่ศาสนาด้วยการฆ่า และต้องไม่ทำให้ใครเดือดร้อน
- (3) ปาฏิโมกฺเข จ สํวโร สำรวมในพระปาฏิโมกข์ เว้นข้อที่ได้ตรัสห้ามไว้ และทำตามข้อที่ทรงอนุญาต
- (4) มตฺตถนฺนํ จ ภาตฺตสฺมึ ต้องรู้จักประมาณในการกิน การใช้เครื่องอุปโภคบริโภคทุกอย่าง
- (5) ปนฺตถจ สยนาสนํ เลือกที่นั่งที่นอนในที่สงบ เพื่อให้ตนเองมีโอกาสในการบำเพ็ญเพียรเต็มที่
- (6) อธิจิตฺเต จ อาโยโค ประกอบความเพียรในการทำใจหยุดนิ่งอยู่เสมอ มุ่งทำตนให้หลุดพ้นจากกิเลส ที.ม. ไทย (2539 :10/91/51)

โอวาทปาฏิโมกข์ในส่วนนี้ เป็นหลักปฏิบัติและนโยบายในการเผยแผ่ของพระพุทธศาสนา ที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงประทานให้แก่พระอรหันต์ชุดแรกที่ได้ออกไปประกาศพระศาสนา ในโอกาสที่ได้มาประชุมพร้อมเพรียงกัน เพื่อให้ถือเป็นนโยบายและหลักปฏิบัติในการเผยแผ่สอน ของพระพุทธเจ้า สร้างความศรัทธาให้เกิดในชนหมู่มาก เพื่อประโยชน์สุขของมวลชน สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในด้านการอนุรักษ์ประเพณี ที่เป็นสมบัติทางภูมิปัญญาของคนโบราณได้สร้างไว้ให้ ลูกหลาน ด้วยการแนะนำให้คนรุ่นหลังในปัจจุบันเข้าใจในพิธีกรรมต่าง ๆ และพาปฏิบัติให้ถูกต้อง ตามประเพณีดั้งเดิม ทั้งเป็นนามธรรม รูปธรรม และเข้าใจหลักธรรมของพระพุทธเจ้า ประเพณี พิธีกรรมเช่น โขนตา รำกลมอ และพิธีสู่ขวัญ เป็นสังคมพหุวัฒนธรรมของจังหวัดสุรินทร์การ ประกอบพิธีกรรม เครื่องเช่นไหว้ และเครื่องสังเวตต่าง ๆ ที่เป็นบริวารของพิธีกรรม เพื่อพิธีกรรม เหล่านี้คงความศักดิ์สิทธิ์ ผสมผสานกันไป

3. วิเคราะห์คุณสมบัติของนักเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสังคมพหุวัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์ พระพุทธเจ้าทรงเป็นต้นแบบยึดถือ แนวทางในการเผยแผ่ธรรม คือ มีความประพฤติ ปฏิบัติตน ให้เป็นที่ศรัทธาของเหล่าพุทธบริษัท มีคุณสมบัติที่ดีของผู้สอนซึ่งเรียกว่า องค์คุณของกัลยาณมิตร ดังนั้น พระธรรมกถึกหรือพระสาวก ผู้เผยแผ่พุทธธรรมที่ดี เป็นการจัดการบริหารตน รู้จักการพัฒนา ตนก่อน พัฒนาทางด้านร่างกายให้มีความเข้มแข็ง มีสุขอนามัยที่ดีตามหลักเสขียวัตร และพัฒนา จิตใจให้สงบ ตรงต่อเวลานัดหมาย ครองจีวรเป็นปริมณฑล ไม่ปล่อยให้จีวร้วยหน้า ย้วยหลัง ห่มดอกรัดอก อาการกิริยาที่สง่างาม จะลูกจะนั่งก็ไม่ผลิผลาม สำรวมอย่างระมัดระวัง และไม่เป็นคนพาล อันเป็นคุณสมบัติอันพึงประสงค์

(1) คุณสมบัติด้านบุคลิกภาพ

พระสงฆ์ผู้ออกทำการเผยแผ่ ควรมีเสขียวัตรหรือมารยาทที่งดงาม ไม่เป็นผู้ที่รวนเร ทางกายภาพมีความสง่า วาจาที่ไพเราะ ใจที่เปี่ยมด้วยเมตตา ผ้าไตรที่ครองต้องสะอาดไม่ส่งกลิ่น อันไม่น่าปรารถนา ที่สำคัญต้องมีความเข้าใจและคำนึงบริบททางการเมือง สังคม วัฒนธรรม แนวทางในสังคม ซึ่งปัจจุบันนี้มีแนวโน้มให้ความสำคัญกับความต้องการของท้องถิ่น

(2) คุณสมบัติด้านคุณธรรม และจริยธรรม

คุณธรรมเป็นเรื่องสำคัญของพระสงฆ์ผู้ออกทำการเผยแผ่ เพราะเป็นประตูด่านแรก ที่ต้องปะประชาชน คุณธรรมและจริยธรรม เป็นจิตสำนึกส่วนลึกของแต่ละคน ที่เป็นสภาพคุณงาม ความดี คุณธรรมคือคุณสมบัติที่ดีของจิตใจ ถ้าปลูกฝังเรื่องคุณธรรมได้จะเป็นพื้นฐานจรรยาบรรณ จรรยาบรรณนี้เป็นเรื่องพฤติกรรมในการที่จะพัฒนา เป็นพฤติกรรมเหล่านี้มีพื้นฐานจากคุณธรรม เช่น เบญจศีลเป็นจริยธรรม เบญจธรรมเป็นคุณธรรมคือ ความเมตตากรุณา ถ้ามีความเมตตากรุณา

จะมีฐานของศีลข้อที่ 1 ทำให้สัมภาษณ์ของพระครูปีที่ปธรรมวงศ์ว่า เป็นผู้สมบูรณ์ด้วยศีลอย่างนี้ เป็นผู้คุ้มครองทวารในอินทรียทั้งหลายอย่างนี้ เป็นผู้รู้จักประมาณในการบริโภคอย่างนี้ เป็นผู้ประกอบ ความเพียรเครื่องดีอย่างต่อเนื่องอย่างนี้ เป็นผู้ประกอบด้วยสัทธรรม 7 เป็นธรรมเครื่องอยู่เป็นสุขในปัจจุบันตามความปรารถนาได้โดยไมยาก ได้โดยไม่ลำบากอย่างนี้ บัณฑิตสรรเสริญว่า เป็นผู้มิเสขปฏิบัติ เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยคุณธรรม เป็นผู้ควรแก่การทำลายกิเลสด้วยญาณ เป็นผู้ควรแก่การศึกษา และเจริญในธรรมของพระพุทธเจ้า สัมภาษณ์ พระครูปีที่ธรรมวงศ์ (2561 : 24 พฤศจิกายน)

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาสังคมพหุวัฒนธรรม หน่วยงานหลัก คือ วัด รองลงมา กระทรวงวัฒนธรรม ตลอดจน ทายก ทายิกา กรรมการวัด ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ต้องพัฒนาฝึกฝนบุคลากรแต่ละหน่วยงานของตนให้มีความรู้ ลักษณะและคุณสมบัติของผู้เผยแผ่ธรรมะ ควรมีเสขียวัตรหรือมารยาทที่งดงาม ไม่เป็นผู้ที่รวนเรทางกายภาพมีความสง่า ใจที่เปี่ยมด้วยเมตตา ผ้าไตรที่ครองต้องสะอาด มีความสง่า วาจาที่ไพเราะ ใจที่เปี่ยมด้วยเมตตา ที่สำคัญต้องมีความเข้าใจ และคำนึงบริบทของสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน เพื่ออนุรักษ์และเผยแผ่หลักธรรมคำสอนในสังคมพหุวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายทั้งเชื้อชาติและเผ่าพันธ์ อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขและสันติ บทบาทหน้าที่ของผู้เผยแผ่ธรรมะ การทำหน้าที่ของตนที่สมบูรณ์เพื่อนำหลักธรรมคำสอนไปช่วยพัฒนายกระดับจิตใจของคนในสังคมชุมชน สังคมพหุวัฒนธรรมของจังหวัดให้เจริญงอกงามยิ่งขึ้นไป เป็นแบบอย่างของประเทศ

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาประเพณีการทำบุญอุทิศให้คนที่ตายได้รับผลจริงตามเจตนาที่อุทิศให้ โดยนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้าไปช่วยอธิบาย และใช้พิธีกรรมเป็นสื่อ

2.2 ควรศึกษาวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นความเชื่อของคนภาคอีสานมีส่วนเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาอย่างไร ทั้งปัจจุบันและอนาคต

2.3 ควรศึกษาเส้นทางการทอผ้าไหม ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะจังหวัดสุรินทร์

2.4 ควรศึกษาอัตลักษณ์พิธีกรรมช่าง และคนเลี้ยงช้าง ในจังหวัดสุรินทร์

เอกสารอ้างอิง (References)

- คุณ โทชนันท์. (2545). พุทธศาสนากับสังคมและวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพฯ :
โอ.เอส.พริ้นติ้ง เฮาส์.
- พระครูปทีธิธรรมวงศ์. (2561, พฤศจิกายน 24). เจ้าคณะอำเภอสนม เจ้าอาวาสวัดโคกสะอาด
ตำบลสนม อำเภอสนม จังหวัดสุรินทร์. สัมภาษณ์.
- พระเทพดิลก (ระแบบ ฐิตญาโณ). (2551). ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2547). พุทธวิธีในการสอน. กรุงเทพฯ : ธรรมสภา และสถาบัน
บันลือธรรม.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2548). ธรรมนุญชีวิต. กรุงเทพฯ : บริษัทสหธรรมิก.
_____. (2551). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์. กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย.
- _____. (2557). ตามพระใหม่ไปเรียนธรรม. กรุงเทพฯ : พิมพ์สวย.
- พิทักษ์ ประชุมฉลาด. (2563, มกราคม 5). นักจัดการงานทั่วไป ชำนาญการ, สนง.วัฒนธรรม
จังหวัดสุรินทร์. สัมภาษณ์.
- พื้น ดอกบัว. (2554). ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาในนานาประเทศ. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ
: โสภณการพิมพ์.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย. ฉบับมหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

